

Regeringens proposition

1977/78:2

om ändring i rättegångsbalken m.m.;

beslutad den 9 juni 1977.

Regeringen föreslår riksdagen att antaga de förslag som har upptagits i bifogade utdrag av regeringsprotokoll denna dag.

På regeringens vägnar

THORBJÖRN FÄLLDIN

SVEN ROMANUS

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att nuvarande förbud att driva advokatrörelse i aktiebolagsform skall mjukas upp så att advokatsamfundets styrelse kan medge undantag från förbudet.

1 Förslag till Lag om ändring i rättegångsbalken

Härigenom föreskrives att 8 kap. 4 § rättegångsbalken skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

8 kap.
4 §¹

Föreslagen lydelse

Vid utövande av sin verksamhet skall advokat redbart och nitiskt utföra honom anförtrodda uppdrag och i allt iakttaga god advokatsed.

Verksamhet som advokat *må* icke bedrivas *under form av aktiebolag. Ej heller må sådan verksamhet* bedrivas i bolag med annan än advokat, *med mindre* advokatsamfundets styrelse medger undantag.

Verksamhet som advokat *får* icke bedrivas i bolag med annan än advokat *eller i aktiebolag, om ej* advokatsamfundets styrelse medger undantag.

Det åligger advokat att hålla penningmedel och andra tillgångar, som tillhöra hans huvudmän, skilda från vad honom tillhör.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1978.

2 Förslag till Lag om ändring i aktiebolagslagen (1975:1385)

Härigenom föreskrives att 1 kap. 1 § aktiebolagslagen (1975:1385) skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

1 kap.
1 §

Föreslagen lydelse

I aktiebolag svarar delägarna ej personligen för bolagets förpliktelser.

Aktiebolaget skall ha ett aktiekapital, som skall uppgå till minst femtiotusen kronor. Är aktiekapitalet fördelat på flera aktier, skall dessa lyda på lika belopp.

Utan hinder av första stycket svarar delägare i aktiebolag, som bedriver advokatverksamhet, solidariskt med bolaget för sådana förpliktelser mot klienter som bolaget ådrager sig medan han är delägare.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1978.

¹Senaste lydelse 1963:149.

JUSTITIEDEPARTEMENTET
Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringsammanträde
1977-04-28

Närvarande: statsministern Fälldin, ordförande, och statsråden Romanus, Turesson, Gustavsson, Antonsson, Mogård, Olsson, Dahlgren, Åsling, Troedsson, Mundebo, Krönmark, Ullsten, Burenstam Linder, Wikström, Johansson, Friggebo

Föredragande: statsrådet Romanus

Lagrådsremiss med förslag till lag om ändring i rättegångsbalken m.m.

1 Inledning

Enligt 8 kap. 4 § andra stycket rättegångsbalken (RB) får verksamhet som advokat inte bedrivs under form av aktiebolag. Utan tillstånd av styrelsen för Sveriges advokatsamfund får sådan verksamhet inte heller bedrivs i bolag (dvs. som handelsbolag eller enkelt bolag) med annan än advokat. Motsvarande regler finns i 38 § första stycket i de av regeringen fastställda stadgarna för advokatsamfundet.

Samfundets fullmäktige har för sin del beslutat att stadgarna skall ändras så att advokatverksamhet får bedrivs i aktiebolag om samfundets styrelse medger det. Advokat som bedriver advokatverksamhet i aktiebolagsform skall enligt beslutet jämte bolaget vara ansvarig för dess förpliktelser mot dess klienter. I skrivelse den 18 juni 1976 har samfundet hemställt att 8 kap. 4 § RB ändras i enlighet härmed och att regeringen fastställer stadgeändringen. Till grund för framställningen ligger ett betänkande, som har avgetts av en inom samfundet tillsatt kommitté (aktiebolagskommittén).

Över samfundets hemställan har yttranden avgetts av justitiekanslern (JK), riksåklagaren (RÅ), Svea hovrätt, kommerskollegium, riksskatteverket (RSV), Sveriges domareförbund, Centralorganisationen SACO/SR och Svenska arbetsgivareföreningen. Kommerskollegium har bifogat yttranden från handelskamrarna i Stockholm och Göteborg och från Skånes handelskammare.

2 Frågans tidigare behandling

Fram till år 1964 gällde enligt 8 kap. 4 § RB och stadgarna för samfundet att advokatverksamhet i princip inte fick bedrivas i aktiebolagsform men att styrelsen för samfundet hade rätt att meddela dispens. Det principiella förbudet mot advokatverksamhet i aktiebolagsform ansågs vid lagbestämmelsens tillkomst motiverat med hänsyn till det personliga ansvar som bör åligga advokat för uppdrag som har anförtrotts honom (se SOU 1938:44 s. 131). Någon dispens meddelades aldrig.

Vid samfundets årsmöte 1960 behandlades en motion till mötet om att ta bort förbudet mot aktiebolag. Motionären åberopade främst att systemet med allmän tilläggspension var oförmånligt för egna företagare. Vidare åberopades hyresrättsliga aspekter. En kommitté inom samfundet förordade å andra sidan att dispensmöjligheten skulle tas bort. Som skäl mot rätten att driva advokatverksamhet i aktiebolagsform åberopades advokatuppdragets starkt personliga karaktär. Problemet med det personliga ekonomiska ansvar som advokaten på grund härav borde ha ansågs inte kunna lösas inom aktiebolagsformen. Dessutom pekades på svårigheten att förhindra att aktier i s.k. advokataktiebolag kunde komma att innehas av andra än samfundsledamöter.

Kommitténs förslag bifölls och bestämmelserna i RB och stadgarna fick därefter år 1964 sin nuvarande utformning.

3 Advokatsamfundets skrivelse

Till grund för advokatsamfundets framställning ligger som tidigare nämnts ett betänkande avgivet av en särskild kommitté inom samfundet. I betänkandet redovisas utöver allmänna överväganden synpunkter på frågor om advokatens personliga ansvarighet, kontrollen över advokataktiebolag samt särskilda dispensvillkor.

Aktiebolagskommittén framhåller i betänkandet till en början att advokatverksamhet innebär att bedriva en rörelse som bör ge innehavarna och deras anställda en rimlig ersättning för arbetet och trygghet för framtiden. Härigenom gagnas det väsentliga kravet på att sådan verksamhet bedrivs så att klienterna får en god och sakkunnig service. Kommittén anför vidare att klienterna med rätta har krav på stabilitet och kontinuitet i den advokatbyrå som anlitas. Det är därför en naturlig utgångspunkt att även advokaterna bör eftersträva att bedriva rörelsen i sådan form som från dessa synpunkter framstår som lämpligast. Det är ett känt faktum att aktiebolaget har kommit att bli den helt dominerande verksamhetsformen även för verksamheter av måttlig omfattning. Det är sannolikt av detta skäl som senare års lagstiftning inom t.ex. socialförsäkrings-, pensions- och skatteområdena har utformats i första hand med tanke på aktiebolags-

formen. Detta har medfört att de faktiska skillnaderna i olika avseenden mellan rörelse i aktiebolagsform och rörelse i form av handelsbolag eller enskild firma ökat. Samtidigt har skett viktiga förändringar i advokatverksamheten som sådan. Utvecklingen har gått mot större advokatbyråenheter. Vidare har den allmänna samhällsutvecklingen gjort att advokaternas roll av företagare och arbetsgivare har kommit alltmer i förgrunden. De ökade förpliktelser och det vidgade ansvar gentemot de anställda som under senare år har lagts på arbetsgivaren har gjort det nödvändigt även för advokaterna att närmare överväga vilken verksamhetsform som är lämpligast. Totalt sett har enligt kommittén förhållandena sedan 1964 års stadgeändring förändrats så mycket att det är motiverat att ta upp till förnyad prövning frågan om bedrivande av advokatverksamhet i aktiebolagsform. Kommittén kommer också till slutsatsen att så bör få ske. Tekniskt bör detta enligt kommittén genomföras på det sättet att det i RB tas in en bestämmelse som ger samfundets styrelse möjlighet att dispensera från förbudet att driva advokatverksamhet i den formen.

Till utvecklande av sin ståndpunkt anför kommittén bl.a. följande.

Det ökade ansvaret på det ekonomiska planet för företagaren såväl mot samhället som mot de anställda har enligt kommittén gjort att frågan om kapitalbildningen inom företaget kommit i förgrunden på ett annat sätt än tidigare. Aktiebolaget är i detta avseende enligt kommittén ett bättre alternativ. Frågan om kapitalbildningen har ett starkt samband med rekryteringen till advokatycket. Etablerandet av en advokatbyrå, övertagandet av en befintlig sådan eller inträde i ett handelsbolag kräver nämligen numera ofta avsevärda ekonomiska resurser.

Kommittén har den uppfattningen att aktiebolaget är en lämpligare företagsform än handelsbolaget och den enskilda firman också vad gäller anställningstryggheten för personal. Aktiebolaget har nämligen en större kontinuitet och består även om förändringar på innehavarsidan sker. För innehavarna av rörelsen skulle aktiebolagsformen innebära fördelar från trygghetssynpunkt, framför allt såvitt avser pensioneringen.

Kommittén anför vidare att den pågående utvecklingen mot större advokatbyråer har medfört att det numera finns ett relativt stort antal advokatbyråer som innehas av ett flertal delägare. Erfarenheterna inte minst från utlandet talar för att denna utveckling kommer att accentueras och att advokatbyråenheterna kommer att bli större, i vart fall i storstadsområdena. För sådana större advokatbyråer anser kommittén aktiebolagsformen från åtskilliga synpunkter vara den naturliga och lämpliga, inte minst därför att den gör det lättare att reglera de relativt ofta förekommande ändringar på delägarsidan som måste ske i en större rörelse. Sannolikt skulle enligt kommittén aktiebolagsformen också innebära att kontinuiteten i advokatbyråerna skulle förstärkas, vilket skulle vara till fördel inte minst för klienterna.

Kommittén menar vidare att det från principiell synpunkt är riktigt att

varje enskild rörelseidkare har rätt att själv välja vilken företagsform som han vill använda för sin rörelse.

Mot aktiebolagsformen har enligt kommittén tidigare anförts i huvudsak två skäl, nämligen den personliga ansvarigheten och risken för att aktier i ett advokataktiebolag kan övergå till annan än advokat och därmed sammanhängande kontrollproblem.

Att advokaten skall vara personligt ansvarig fullt ut gentemot sin klient och även gentemot samfundet anser kommittén vara en självklar princip, som måste kunna upprätthållas i alla situationer. Handelsbolagsformen har i detta avseende enligt kommittén hittills inte medfört några svårigheter, även om vissa problem har uppkommit rörande omfattningen av handelsbolagsmans ansvar för annan handelsbolagsmans åtgärder, t.ex. som konkursförvaltare.

Om advokat skulle bedriva rörelse i aktiebolagsform, uppkommer enligt kommitténs uppfattning knappast några svårigheter i förhållande till samfundet. Det är således klart att ett advokatuppdrag normalt måste handläggas av en advokat även inom ett aktiebolag och att det disciplinära ansvaret således kan utkrävas av den advokat inom aktiebolaget som har handlagt ärendet. Detsamma måste enligt kommitténs uppfattning gälla även beträffande principalansvaret på samma sätt som f.n. gäller inom ett handelsbolag. Den advokat inom advokataktiebolaget som närmast ansvarar för en biträdande jurist som inte är advokat eller för annan personal har således att bära det disciplinära ansvaret för fel och försumelse av de anställda.

Även beträffande det personliga ansvaret gentemot klienten blir enligt kommitténs uppfattning den advokat som handlägger uppdraget eller som har principalansvaret ansvarig. Vad gäller det ekonomiska ansvaret uppkommer dock frågan om sådant föreligger utöver det som aktiebolaget har.

Kommittén anser det vara naturligt att uppfatta advokatuppdraget som ett så personligt uppdrag att den handläggande advokaten alltjämt har det fulla ekonomiska ansvaret gentemot klienten, även om rörelsen bedrivs i aktiebolagsform. För att tveksamhet inte skall uppkomma anser kommittén det nödvändigt att det uttryckligen föreskrivs att de ledamöter som äger aktiebolaget skall vara obegränsat personligt ansvariga för bolagets förpliktelser. Kommittén anser att det personliga ansvaret bäst förankras i en bestämmelse som tas in i RB och i samfundets stadgar. Kommittén påpekar att en motsvarande lösning har valts i aktiebolagslagen (1975:1385, AL) för det fall att till revisor utses revisionsbolag. Enligt 15 kap. 2 § andra stycket AL har således, om så sker, den för revisionen huvudansvarige jämte revisionsbolaget ersättningskyldighet, om skada genom uppsåt eller oaktsamhet av revisorn har vållats vid revisionen.

Det framstår för kommittén som ett oeftergivligt krav för reformen att aktier i ett advokatbolag inte kan övergå till annan än ledamot av samfundet.

Bestämmelsen i 38 § stadgarna förhindrar att advokat bedriver verksamhet i bolag med annan än samfundsledamot. Enligt kommittén har det i praktiken inte visat sig vara förenat med svårigheter att upprätthålla denna bestämmelse i fall då handelsbolagsman har avlidit, utträtt ur samfundet eller liknande. Det är enligt kommittén därför möjligt att en regel i stadgarna att advokat som driver rörelse i aktiebolagsform får göra detta endast så länge samtliga aktier i bolaget innehas av samfundsledamot är tillräcklig för att säkerställa det berörda kravet. Det bör emellertid enligt kommittén uppmärksammas att det kan vara svårare att säkerställa upprätthållandet av detta krav i fråga om aktiebolag än vid handelsbolag, bl.a. eftersom aktiebrev kan överlåtas och pantsättas.

Enligt 3 kap. 2 § AL kan aktie fritt överlåtas, om annat inte följer av hembuds- eller utlåningsklausul intagen i bolagsordningen. Denna regel utesluter möjligheten att genom bolagsordningsbestämmelse direkt förhindra att aktie överlåts till annan än advokat. Kommittén anför vidare att man genom att i bolagsordningen inta en sedvanlig hembudsklausul visserligen kan uppnå lösningsrätt för övriga aktieägare, som förutsätts vara advokater, men om dessa inte utnyttjar rätten kan överlåtelser till annan än advokat genomföras. Ett säkerställande av att aktie inte övergår till annan än advokat måste därför ske i annan form. Om samfundet som villkor för att advokatrörelse skall få bedrivas i aktiebolagsform uppställer kravet att aktie inte får innehas av annan än advokat, kan sanktioner vid överträdelse riktas endast mot den eller de advokater som äger bolaget. Sanktionen kan i första hand vara att rörelsen inte längre får bedrivas i aktiebolagsform. I andra hand kan disciplinära åtgärder vidtas. De advokater som driver rörelsen i aktiebolagsform har möjlighet att genom konsortialavtal samsammans genomföra en reglering som skapar garantier för att regeln om att aktie inte får övergå till annan än advokat alltid kan iakttas av dem.

Kommittén menar att det är väsentligt att garantier erhålls för att samfundet underrättas så snart någon förändring i äganderätten till aktier i advokataktiebolag inträffar. Detta kräver att aktiebrev deponeras på lämpligt sätt med skyldighet för depositarien att underrätta samfundet om äganderättsförändringar. Kommittén anser att deposition i bank med sådan underrättelseskyldighet för banken bör krävas. Underrättelse bör ske vid såväl äganderättsförändring som pantsättning och utmätning.

AL ger möjlighet att genom särskilda bestämmelser i bolagsordningen i andra avseenden än beträffande aktieinnehav upprätthålla kravet på advokatinflytande i advokataktiebolag och kontroll över dess verksamhet. Kommittén påpekar att det således är möjligt att ange att till styrelseledamot, verkställande direktör eller firmatecknare får utses endast advokat som är aktieägare i bolaget. Härigenom kan enligt kommittén viss garanti erhållas för att det reella inflytandet i bolaget inte övergår till annan än advokat.

Kommittén anför vidare att det med nya AL också är möjligt att ange att

föremålet för bolagets verksamhet uteslutande skall vara att bedriva advokatrörelse. Bl. a. med hänsyn till klientmedelsförvaltningen är en sådan bestämmelse befogad. Om det tillåts att rörelsen omfattar även andra verksamhetsområden, skulle detta kunna medföra ett ekonomiskt risktagande i bolaget som inte är förenligt med advokatrörelsen och förhållandet till klienterna. Genom villkor om revision av auktoriserad revisor kommer kontrollen av den ekonomiska förvaltningen att kunna göras effektiv menar kommittén. Om dispensformen väljs, bör det också vara möjligt att föreskriva i dispensvillkoren att revisorn årligen skall kontrollera att dispensvillkoren är iakttagna och till samfundet inge besked härom. För att förhindra att bolagsordningen ändras, sedan dispens har meddelats, kan i denna anges att den får ändras endast efter medgivande av samfundets styrelse.

Bestämmelserna kan enligt kommittén säkerställas genom en ytterligare bestämmelse i bolagsordningen att bolaget skall träda i likvidation om de särskilda bestämmelserna inte är iakttagna. I fall då likvidationsskyldighet har inträtt enligt bolagsordningen kan registreringsmyndigheten eller styrelsen, verkställande direktör eller aktieägare göra framställning till rätten härom. Vid fall av överträdelse av ifrågavarande bestämmelser i bolagsordningen förefaller det kommittén osannolikt att aktieägare eller bolagsorgan gör sådan framställning. Om samfundet får kännedom om sådant förhållande, kan samfundet emellertid för kännedom meddela detta till registreringsmyndigheten. Trots att uttrycklig bestämmelse härom saknas, torde enligt kommitténs uppfattning även i sådant fall registreringsmyndigheten vidta åtgärder för förordnande om likvidation.

Kommittén har övervägt om kravet på likvidationsskyldighet är nödvändigt. Kommittén anför att det givetvis kan tänkas fall då aktier, t. ex. genom arv, övergår till annan än advokat och då de nya aktieägarna har ett berättigat intresse av att kunna fortsätta att driva bolaget med annan verksamhet. Om de nya aktieägarna är ense härom, bör de kunna fatta beslut om erforderliga ändringar i bolagsordningen och begära samfundsstyrelsens godkännande härav. Om genom de föreslagna ändringarna bolagets verksamhet ändras så att samfundets intressen är tillgodosedda, bör samfundsstyrelsen kunna lämna erforderligt medgivande till ändringarna så att bolaget därefter kan bestå.

Med tanke främst på fallet att aktierna med anledning av advokats dödsfall under en kortare tid kommer att innehas av hans dödsbo, innan de överlåts till annan advokat, anser kommittén det vara erforderligt att likvidationsskyldighet inte ovillkorligen inträder omedelbart. Samfundsstyrelsen bör därför ha rätt att medge undantag från likvidationsplikten i sådana fall då det finns anledning att anta att aktierna inom kortare tid kommer att överlåtas till annan advokat.

Kommittén föreslår vidare att i dispensvillkoren anges att bolaget skall vara skyldigt att rätta sig efter alla de regler som gäller för advokatverk-

samhet. Bl.a. för att tveksamhet inte skall kunna råda om att bolaget är skyldigt att underkasta sig skiljedom i arvodestvist är en sådan bestämmelse lämplig.

Kommittén har övervägt om advokataktiebolag borde förbjudas att ta in ordet "advokat" i sin firma. Kommittén har emellertid inte funnit sådant förbud lämpligt, eftersom advokatbyråer vid övergång till aktiebolagsform bör ha möjlighet att bibehålla sin gamla firma med tillägg av ordet "aktiebolag". De problem som detta kan föra med sig om aktierna i bolaget skulle övergå till annan än advokat är enligt kommittén inte större än att de går att lösa. Kommittén anför i denna fråga att för aktiebolags firma enligt 16 kap. 1 § AL bestämmelserna i firmalagen (1974:156) kommer att gälla. Enligt 16 § firmalagen skall registrerad firma hävas bl.a. om firman har blivit vilseledande. Ett aktiebolags firma vari ordet "advokat" ingår torde vara vilseledande, om bolaget inte ägs av samfundsledamot. Detta följer redan av 8 kap. 1 § RB. Enligt nämnda bestämmelse i firmalagen kan talan om hävande av registrering av firma föras bl.a. av "sammanslutning av berörda näringsidkare", dvs. i detta fall samfundet.

En dispensordning har enligt kommittén den fördelen att de med nödvändighet relativt de aljerade dispensreglerna inte behöver inarbetas i stadgarna samt att styrelsen har möjlighet att företa de ändringar och tillägg i dessa regler som utvecklingen efter hand kan kräva. Ett dispensförfarande kan enligt kommittén möjligen befaras leda till godtycke i bedömningen från styrelsens sida. Kommittén förutsätter emellertid att, om den föreslagna dispensordningen genomförs, detta i praktiken måste innebära att styrelsen har att meddela dispens så snart de uppställda formella kraven för dispens är uppfyllda och att styrelsens dispensrätt således inte får utnyttjas så att dispens vägras av andra skäl. Kommittén föreslår därför att särskilda dispensvillkor skall fastställas av styrelsen att gälla intill dess styrelsen annorlunda beslutar.

I yttrande den 9 april 1976 över kommitténs rapport uttalar samfundets styrelse att det bör överlämnas åt den att avgöra under vilka förutsättningar medgivande att driva advokatrörelse i aktiebolagsform skall lämnas. De av kommittén föreslagna dispensvillkoren kan enligt styrelsen så till vida tjäna som en god vägledning. Hur dispensvillkoren än kan komma att utformas uttalar styrelsen som sin uppfattning att den advokat som ansöker om styrelsens medgivande och som uppfyller de villkor av generell karaktär som därvidlag uppställs av styrelsen också kommer att få medgivande. Någon annan prövning av sökanden eller dennes verksamhet skall med andra ord inte ske. Mot kommitténs förslag till ändrad lydelse av 8 kap. 4 § andra stycket RB resp. 38 § samfundets stadgar har styrelsen ingen annan erinran än att styrelsen anser anledning saknas att ålägga advokat, som bedriver advokatverksamhet i aktiebolagsform, solidariskt ansvar för bolagets förpliktelser utöver vad som krävs för att inte försämra klienternas ställning i förhållande till vad som f.n. gäller advokats ansvar i detta hänseende.

4 Remissinstanserna

Alla remissinstanser utom Svea hovrätt godtar att advokatverksamhet i fortsättningen får bedrivas i aktiebolagsform. Flera remissinstanser betonar vikten av att advokat även fortsättningsvis blir personligt ansvarig gentemot sin klient och mot samfundet. Nästan alla instanser godtar att den aktiebolagsrättsliga principen om frihet från personligt ekonomiskt ansvar genombrysts och att reglerna utformas på sätt som har föreslagits av kommittén.

JK framhåller att den verksamhet som en advokat bedriver är av utpräglat personlig karaktär. Det kan enligt *JK* rent allmänt ifrågasättas om en juridisk konstruktion av typen aktiebolag bör få skjutas in mellan en personlig verksamhet av nu nämnt slag och dess utövare. Bortsett från vad som gäller om advokatverksamhet föreligger emellertid inte i lagstiftningen några absoluta förbud mot att driva sådan rörelse i form av aktiebolag. Utgångspunkten bör därför enligt *JK*:s mening vara att en advokat, i likhet med varje annan enskild företagare, måste ha rätt att själv välja företagsform, om inte väsentliga skäl kan anföras häremot. Skillnaderna mellan olika företagsformer bör således enligt *JK* inte vara avgörande för om aktiebolagsformen skall tillåtas eller inte, i synnerhet som för- och nackdelar med den ena eller den andra bolagsformen skiftar från tid till annan. Icke önskvärda skillnader bör enligt *JK* rättas till genom ändrad lagstiftning och inte genom byte av företagsform. *RSV*, som har i huvudsak samma inställning som *JK*, påpekar att de skatterättsliga motiv för aktiebolagsdrift, som tidigare har förelegat, numera har förlorat i styrka.

Enligt *RÅ* ger det gällande förbudet mot att bedriva advokatverksamhet i aktiebolagsform uttryck för en principiellt riktig ståndpunkt i frågan. Den allmänna samhällsutvecklingen gör det emellertid enligt *RÅ* motiverat, att frågan ånyo tas upp till prövning. *RÅ* delar samfundets uppfattning att det från flera synpunkter kan vara ändamålsenligt att bedriva advokatverksamhet i form av aktiebolag. En avgörande förutsättning för en ändring härvidlag måste dock enligt *RÅ* vara, att den betydelsefulla principen om advokatens personliga ansvar gentemot klient och samfund inte därigenom äventyras. Samfundets förslag synes ge tillfredsställande garantier för att aktiebolagsformen inte kommer att inverka menligt i nämnda hänseende.

Även *kommerskollegium* anser att aktiebolag i flera fall kan vara en lämplig verksamhetsform för advokatrörelse. Både kollegiet och *handelskammaren i Göteborg* pekar på att revisorer numera kan få driva sin verksamhet i aktiebolagsform och att några olägenheter härav inte har märkts. Handelskammaren menar att bolagsformen snarare i en del avseenden torde innebära fördelar för revisorerens klienter. Som exempel nämner handelskammaren att bolagsformen medger större garantier för kontinuitet i uppdragsförhållandet och större möjligheter att tillhandahålla

expertis inom olika ämnesområden. Stora advokatbyråer i aktiebolagsform bör kunna ha goda möjligheter att tillgodose önskemål om specialisering.

Domareförbundet menar att vissa tekniska frågor har lämnats öppna i advokatsamfundets utredning men att dessa frågor inte synes vara av så allvarligt slag, att de inte skulle kunna bemästras efter en ingående ytterligare övervägande. Uppenbarligen ligger det i samfundets eget intresse att skapa så fullgoda garantier som möjligt att kontrollen blir effektiv. Om de berörda frågorna löses, anser förbundet att de argument som i samband med 1963 års ändring anfördes mot advokatverksamhet i aktiebolagsform inte längre har giltighet.

Endast *Svea hovrätt* ställer sig kritisk till förslaget. Hovrätten erinrar inledningsvis om att viss offentligrättslig reglering gäller för advokater och att en förutsättning för förslagets genomförande givetvis är att klienternas intressen inte äventyras. Något hinder mot förslaget från denna synpunkt anser hovrätten dock inte föreligga, om advokatens personliga ansvar mot klienten bibehålls, aktieägarkretsen avgränsas på ett betryggande sätt och garantier skapas mot monopolbildningar. Advokatverksamhet i aktiebolagsform innefattar emellertid ett avsteg från den aktiebolagsrättsliga principen om frånvaron av delägars personliga ansvar som är så ingripande, att det kan ifrågasättas om aktiebolagsformen verkligen är en lämplig associationsform för advokatverksamhet. Hovrätten betonar att det tidigare har varit advokaters personliga ställning som varit huvudskälet mot aktiebolagsform för deras verksamhet. Det i betänkandet nu föreslagna systemet av regler för kontroll över advokataktiebolagen synes också så komplicerat att aktiebolagsformen inte heller ter sig helt naturlig. Vid tidigare tillfällen då frågan om advokatrörelse i aktiebolagsform var aktuell förefaller pensions- och skattefrågor ha haft stor betydelse för de överväganden som då gjordes. Av betänkandet anser hovrätten framgå att skattemässiga överväganden haft betydelse även för det nu framlagda förslaget. Sådana önskemål som har sin grund i skattefrågor bör emellertid lösas inom skattelagstiftningens ram. Hovrätten menar vidare att det hade varit värdefullt om förslaget mera ingående ställts mot förhållandena i andra länder. Hovrätten påpekar att 1974 års bolagskommitté (Ju 1974:21) enligt sina direktiv bl.a. har att behandla frågan i vad mån det behövs en särskild ny bolagsform för mindre företag (jfr även prop. 1975:103 s. 69-70). Frågan synes enligt hovrätten beröra det av advokatsamfundet framlagda förslaget, varför det för hovrätten framstår som naturligt att detta övervägs inom nämnda utredning innan slutlig ställning tas till förslaget, som f.ö. får antagas beröra även de allmänna advokatbyråerna. Mot denna bakgrund anser sig hovrätten inte kunna f.n. tillstyrka det framlagda förslaget.

I fråga om advokats personliga ansvar pekar *kommerskollegium* på att en motsvarighet till förslaget redan finns för revisorer i 15 kap. 2 § AL. Såvitt kollegiet kan bedöma kan det vara möjligt att tillämpa en liknande bestämmelse för advokater. *JK* anser däremot att det ansvar för aktieägare

i advokatbolag, som man här vill fastslå, inte som i fråga om revisors i revisionsbolag – i vart fall inte helt – är ett skadeståndsansvar. Det kan enligt JK snarare jämföras med ett borgens- eller garantiåtagande.

Både *JK* och *domareförbundet* tar upp frågor om vilka personer i ett advokataktiebolag som skall ha fullt ekonomiskt ansvar. *JK* förutsätter att alla aktieägare i bolaget alltid har samma ansvar. *Domareförbundet* menar att man måste förtydliga förslaget så att det klart framgår vilka som är ansvariga och vilka förpliktelser bolaget har för biträdande jurist. Om meningen är att en helt passiv advokat skall bli solidariskt ansvarig bör detta enligt förbundet utsägas på ett tydligare sätt i motiven.

JK framhåller i anslutning till övervägandena om det personliga ekonomiska ansvaret att aktiebolagsformen inte torde innebära några svårigheter när det gäller utkrävande av disciplinärt ansvar eller i fråga om skyldighet för advokat att i arvodestvist underkasta sig skiljeförfarande.

Huvudregeln i det föreslagna dispensystemet godtas av nästan alla remissinstanser. Många remissinstanser uttalar också att de föreslagna dispensvillkoren är lämpliga. *RA* framhåller att samfundets styrelse sedan lång tid tillbaka har utövat befogenheter av offentligrättslig karaktär och att det därför med fog kan förutsättas såväl att dispensreglerna kommer att utformas under hänsynstagande till den speciella karaktär av personligt förtroendeförhållande mellan klient och advokat som kännetecknar all advokatverksamhet som att dispensärendena kommer att bli behandlade med objektivitet och opartiskhet.

Kritiska mot att kontrollen över advokataktiebolag sker inom ramen för ett dispensystem är *JK* och *kommerskollegium*. Enligt *JK*:s mening innebär samfundets inställning till en framtida dispensprövning att förbudet mot att driva advokatverksamhet i aktiebolagsform faktiskt upphävs och det är då ologiskt att tala om dispens. Även med en bestämmelse som direkt anger villkoren för aktiebolagsdrift kan enligt *JK* nås det syfte som eftersträvas, nämligen en stor flexibilitet. Den fråga som enligt *JK* bör ställas är emellertid om denna flexibilitet kan godtas. Med hänsyn till samfundets i vissa delar offentligrättsliga ställning och den reglering detta tidigare har ansetts kräva, kan det enligt *JK*:s mening ifrågasättas om inte en närmare reglering bör ske även i den nu aktuella frågan. Vad som enligt *JK* ligger närmast till hands är att i stadgarna ta in regler av i stort sett det innehåll som har skisserats i dispensreglerna. *Kommerskollegium* har den uppfattningen att dispensprövningen är onödig och att det i stället bör ankomma på samfundet att utarbeta villkor som bör gälla för att aktiebolag skall få bildas.

Flera remissinstanser tar upp mera speciella frågor rörande dispensvillkoren. *JK* anför att det är en självklar förutsättning att lösningsrätten beträffande aktie endast bör tillkomma sådan aktieägare som är advokat och att lösningsrätten bara föreligger när aktien har övergått till person som inte är advokat. Texten bör på denna punkt enligt *JK*:s uppfattning förtydligas. Beträffande villkoret att bolaget skall ha till uteslutande ändamål

att bedriva advokatverksamhet påpekar *domareförbundet* att samfundet enligt vad kommittén har uttalat bör kunna medge ändring av bolagsordningen på denna punkt, om aktierna övergår till annan än advokat så att bolaget kan bestå. I avsaknad av närmare förklaring av vad som avses ställer sig förbundet frågande till resonemanget. Enligt förbundet måste det nämligen vara ett oeftergivligt krav att advokataktiebolag aldrig driver annan verksamhet än advokatrörelse. Förbundet anser detta vara av så grundläggande betydelse att det bör skrivas in i såväl RB som samfundets stadgar. *Kommerskollegium* menar att ett ytterligare bolagsvillkor bör vara att aktie i ett advokataktiebolag inte får innehas av annan än advokat.

En fråga som inte behandlas i samfundets utredning är om det skall vara tillåtet för en advokat att köpa in sig i ett flertal advokatbolag genom förvärv av mindre aktieposter. *JK* menar att aktierna i bolaget möjligen alltid bör ägas av advokater som är verksamma i bolaget. *Domareförbundet* tar upp samma fråga och anför att advokaten bör vara aktivt verksam i det aktiebolag han äger aktier. *Kommerskollegium* har samma uppfattning. Såvitt kollegiet kan bedöma bör dock advokater kunna vara delägare i flera bolag.

Samtliga remissinstanser godtar att advokataktiebolag skall få använda advokatbeteckningen i sin firma. *Skånes handelskammare* anser dock att komplikationer kan uppstå om t.ex. dispensen återkallas därför att dispensvillkoren inte längre uppfylls. *Handelskammaren* erinrar om kommitténs uttalande att samfundet kan föra talan om hävande av firmaregistreringen och vill i det sammanhanget fästa uppmärksamheten på att en sådan talan kan medföra betydande tidsutdräkt. *Handelskammaren* förordar för sin del att man överväger möjligheterna att införa någon särskild form för hävande av registrering av enskild firma eller handelsbolag. *Handelskammaren* ifrågasätter vidare om bestämmelsen i 17 kap. 15 § brottsbalken om straff för den som obehörigen utger sig för advokat täcker den situationen att en firmatecknare i ett advokataktiebolag utnyttjar bolagets firma efter det att dispens har dragits in.

Domareförbundet påpekar att det ankommer på registreringsmyndighetens diskretionära prövning om ingripande skall ske i det fall kännedom vinnas om likvidationsskyldighet. Det är inte självklart att likvidationsskyldighet över huvud taget inträder, om samtliga aktier genom arv eller annat sådant fång har kommit att innehas av annan än advokat.

Kommerskollegium upplyser att några av de större advokatbyråerna f.n. har filialer både i Sverige och utomlands och menar att detta bör vara möjligt även om verksamheten bedrivs i aktiebolagsform. Enligt kollegiet bör vidare helägda dotterbolag kunna tillåtas.

I frågan hur advokaternas personliga ansvar bör komma till uttryck lagtekniskt menar *JK* att man bör göra ett tillägg till 1 kap. 1 § AL med påpekande om att det finns särskilda bestämmelser i RB angående undantag från den aktiebolagsrättsliga grundprincipen om begränsat personligt ansvar. *Domareförbundet* menar att man i fråga om det personliga ansvaret

bör undvika att tala om "bolagets klienter". Genom ett sådant uttryckssätt urholkas nämligen enligt förbundet något av det personliga förtroendeförhållande som inte får äventyras.

5 Föredraganden

Enskild advokatverksamhet bedrivs antingen i handelsbolagsform eller i enmansföretag utan bolagskonstruktion. Tidigare fanns även möjlighet att efter särskilt tillstånd av styrelsen för Sveriges advokatsamfund få driva verksamheten i aktiebolag. Denna möjlighet utnyttjades aldrig och togs bort år 1964 genom ändring av 8 kap. 4 § rättegångsbalken (RB) och 38 § i stadgarna för samfundet.

I skrivelse till regeringen har advokatsamfundet hemställt att den tidigare möjligheten att tillåta advokatverksamhet i aktiebolagsform skall återinföras. Samfundet menar att frågan har kommit i ett nytt läge sedan år 1964. Samfundet föreslår att advokat som driver sin verksamhet i aktiebolagsform skall vara personligen ansvarig för bolagets förpliktelser mot dess klienter. Vidare skall särskilda villkor gälla för tillstånd så att inflytande över aktiebolaget inte skall kunna utövas av annan än advokat.

Advokatsamfundets framställning har remissbehandlats och därvid fått ett i huvudsak positivt bemötande. Remissinstanserna godtar i allmänhet samfundets åsikt att det nu finns skäl att upphäva det ovillkorliga förbudet mot advokatverksamhet i aktiebolagsform. Justitiekanslern (JK) och flera andra remissinstanser anser i likhet med samfundet att det är en naturlig utgångspunkt att en advokat i likhet med varje annan företagare skall ha rätt att välja den företagsform han anser lämplig, om inte några väsentliga skäl kan anföras häremot. Endast Svea hovrätt är kritisk mot förslagets huvudprinciper. Hovrätten ifrågasätter om aktiebolag verkligen är en lämplig associationsform för advokatverksamhet med hänsyn till att aktiebolagsformen bygger på frånvaron av personligt ansvar. Hovrätten pekar också på att de föreslagna reglerna för kontroll över advokataktiebolag är så komplicerade att aktiebolagsformen av den orsaken inte ter sig naturlig.

För egen del ser jag saken på följande sätt. När man tidigare har diskuterat frågan om att tillåta advokatverksamhet i aktiebolagsform är det framför allt advokatens personliga ansvar mot klienten som har ansetts hindra en sådan ordning. I praktiken har aktiebolagsformen inte heller kommit att användas för advokatverksamhet under den tid då det formellt inte gällde något absolut förbud häremot. Av advokatsamfundets skrivelse framgår emellertid att det numera finns visst behov av att driva advokatverksamhet i form av aktiebolag. I framställningen har också anvisats vägar för att förena advokatens personliga ansvar med en ändring av detta slag. Som har påpekats av bl.a. JK är det från principiell synpunkt naturligt att advokat liksom andra företagare ges möjlighet att fritt välja den form för

verksamheten som han anser lämplig, om inte väsentliga skäl föreligger däremot. I sammanhanget kan också påpekas att revisor enligt en nyligen genomförd reform har rätt att driva sin verksamhet i form av aktiebolag. Vad frågan gäller är därför enligt min mening närmast om en uppmjukning av förbudet i 8 kap. 4 § RB är förenad med sådana olägenheter att förslaget på grund härav inte bör genomföras.

De olägenheter som har påtalats av remissinstanserna beträffande advokataktiebolag är främst av teknisk natur. Sålunda måste frågan om delägarnas ansvar för bolagets förpliktelser lösas på ett sätt som i och för sig är främmande för aktiebolagsförhållanden i allmänhet. Det är också nödvändigt att åstadkomma en effektiv men ändå inte alltför byråkratisk ordning för att hindra ett främmande och därigenom olämpligt inflytande över advokataktiebolag.

Varken samfundet eller remissinstanserna har närmare berört frågan i vad mån ett advokataktiebolag som sådant i praktiken kan tänkas få förpliktelser mot klienter. Det förhållandet att advokatrörelse drivs i bolagsform innebär nämligen inte utan vidare att alla uppdrag som advokat åtar sig inom bolagets verksamhet också skall anses mottagna på bolagets vägnar och därmed medföra ekonomiskt ansvar för bolaget. Man får här skilja mellan olika typfall. För att åskådliggöra dessa är det lämpligt att utgå från vad som f.n. kan anses gälla i fråga om advokatrörelse i handelsbolagsform. Har advokat, som är delägare i sådant bolag, uttryckligen eller underförstått mottagit ett uppdrag på bolagets vägnar, ansvarar bolaget (och medbolagsmännen) också för de ekonomiska förpliktelser som kan följa med uppdraget. Den omständigheten att endast fysisk person kan uppträda exempelvis som ombud i tvistemål (12 kap. 2 § RB) medför ingen ändring härvidlag. Den advokat för vilken rättegångsfullmakten har ställts ut har då den befogenhet och de skyldigheter som följer av fullmaktsförhållandet. Men bolaget (och medbolagsmännen) svarar solidariskt, om advokaten tillfogar sin klient skada vid fullgörande av uppdraget eller uppdraget annars utförs på ett otillfredsställande sätt. Vissa uppdrag har emellertid en så utpräglat personlig karaktär att något ansvar inte kan anses åvila bolaget för den händelse advokaten inte skulle ta till vara sin klients intressen. Det gäller framför allt situationer då advokat har mottagit uppdrag på grund av myndighets förordnande, t.ex. som konkursförvaltare eller offentlig försvarare. Advokaten får i sådana fall inte utan myndighetens medgivande överlämna åt annan att på eget ansvar sköta uppdraget. Bolaget får å sin sida inte heller ingripa vid uppdragets fullgörande. I sådana fall torde huvudregeln vara att advokaten ensam bär det ekonomiska ansvar som följer med uppdraget (se NJA 1973 s. 42).

Vad som har sagts nu beträffande advokatrörelse i handelsbolagsform torde principiellt bli tillämpligt också om sådan rörelse drivs i form av aktiebolag. På motsvarande sätt som i handelsbolagsfallet kan sålunda aktiebolaget komma att bära det ekonomiska ansvaret för förpliktelser som

följer av uppdrag som advokat har mottagit på bolagets vägnar. Rör det sig emellertid om uppdrag av rent personlig karaktär, åvilar de ekonomiska förpliktelserna till följd av uppdraget uteslutande advokaten. Vad som skall räknas till denna kategori kan inte besvaras generellt. Eftersom en del uppdrag torde vara av sådan art, får emellertid frågan om advokats ansvar för bolagets förpliktelser inte allmän räckvidd.

Att delägare i aktiebolag inte svarar personligen för bolagets förpliktelser är en grundläggande regel i aktiebolagslagen (AL). Ett begränsat ansvar för bolagsfunktionärer m.fl. kan dock komma i fråga enligt särskilda regler i AL. Sålunda blir enligt 13 kap. 2 § styrelseledamöter personligen ansvariga om de underlåter att vidta de åtgärder som behövs för likvidation. Också andra bestämmelser i AL genombryter principen om frihet från ansvar för bolagets förpliktelser. Detta är fallet med de på skadeståndsrättslig grund uppbyggda reglerna i 15 kap. om skadeståndsansvar för bl.a. stiftare, styrelseledamot, verkställande direktör och revisor för deras sätt att fullgöra sina uppdrag. Det förutsätts att skadan har orsakats uppsåtligen eller av oaktsamhet. Även aktieägare kan drabbas av skadeståndsansvar, om han genom att medverka till överträdelse av AL eller bolagsordningen uppsåtligen eller av grov oaktsamhet tillfogar bolaget, aktieägare eller annan person skada. Regler om personligt ansvar för aktiebolags skulder finns också inom skatterätten (se bl.a. 77 a § uppbördslagen 1953:272). Även i dessa fall förutsätts uppsåt eller oaktsamhet. Med tanke bl.a. på den förmögenhetsförvaltning som kan följa med advokatverksamhet är regler med sådana begränsningar inte tillräckliga i nu förevarande sammanhang. Som samfundet har framhållit måste man för att få ett tillräckligt vittgående ansvar i stället söka vägledning i de ansvarsregler som f.n. gäller när advokatverksamhet bedrivs i handelsbolagsform.

Delägarna i handelsbolag svarar i princip primärt solidariskt för alla bolagets förpliktelser. En bolagsborgenär kan sålunda utan att först kräva bolaget vända sig direkt mot en bolagsman och av honom ta ut fordringens hela belopp. Regeln är tvingande. Att bolagsmannen har samma förpliktelser som bolaget betyder att han svarar inte bara för penningförpliktelser utan även t.ex. för en skyldighet att prestera tjänster. Enligt samfundets förslag skall samma ansvar gälla för aktieägarna i advokataktiebolag med den inskränkningen att ansvaret endast gäller gentemot bolagets klienter. Remissinstanserna är ense om att ett sålunda utformat ansvar är välmotiverat om advokatverksamhet skall få ske i aktiebolag. Jag delar denna uppfattning. Med anledning av vad några remissinstanser har uttalat vill jag framhålla att ansvaret liksom i fråga om handelsbolag måste träffa samtliga aktieägare och inte bara de advokater i bolaget som är aktivt verksamma. En ny aktieägare bör dock inte svara för sådana förpliktelser som har uppkommit innan han förvärvade aktier i bolaget. Inte heller bör aktieägare som säljer sina aktier svara för förpliktelser som uppstår därefter. Med en sådan ordning uppnås viss överensstämmelse med vad som gäller i fråga om handelsbolag.

Ansvarsregler av det slag som har berörts nu går längre än någon av de ansvarsregler som f. n. finns i AL. Jag anser inte att man av detta förhållande behöver, som Svea hovrätt satt i fråga, dra slutsatsen att aktiebolagsformen inte skulle vara lämplig för advokatverksamhet. Några praktiska olägenheter av den angivna ordningen torde inte heller behöva uppstå.

Ett annat argument som har förts fram mot förslaget att tillåta advokatverksamhet i aktiebolagsform är att frågor om olika associationsformer som alternativ till aktiebolag f. n. behandlas av 1974 års bolagskommitté (Ju 1974:21). Enligt min mening bör ett ställningstagande till förslaget inte skjutas upp i avvaktan på resultatet av bolagskommitténs arbete. Det är nämligen inte möjligt att nu ha en uppfattning om vilka förslag kommittén kan komma att lägga fram och om dessa kommer att vara anpassade för advokatverksamhet.

Frågan om kontrollen över advokataktiebolag behandlas ingående i det betänkande som har avgetts av den inom samfundet tillsatta kommittén. Enligt förslaget skall samfundet förena varje tillstånd att bedriva advokatverksamhet i aktiebolagsform med dispensvillkor, främst rörande bolagsordningens innehåll. Syftet med dispensprövningen är att åstadkomma en sådan bundenhet i fråga om bolagsdriften att det reella inflytandet över ett advokataktiebolag inte kan övergå till annan än advokat. Enligt samfundet kommer dispens att beviljas alla som uppfyller villkoren.

Ingen remissinstans bestrider att kontrollfrågorna går att lösa utan väsentliga olägenheter. Flertalet remissinstanser godtar också det föreslagna systemet för kontroll över advokataktiebolag. En del detaljer i förslaget har dock utsatts för viss kritik.

Även jag anser att kontrollfrågorna beträffande advokataktiebolag kan lösas tillfredsställande. På grund härav och då jag inte heller i övrigt kan se något hinder mot att förbudet mot advokatverksamhet i aktiebolagsform mjukas upp förordar jag att samfundets förslag genomförs. Förslaget bör dock undergå vissa jämkningar av lagteknisk art. Enligt min mening hör en bestämmelse om delägars personliga ansvar för bolagets förpliktelser inte hemma i RB utan bör tas in i AL. Bestämmelsen bör vidare jämkas så att den så tydligt som möjligt uttrycker ansvarets omfattning. Den behövliga ändringen i 8 kap. 4 § RB bör härutöver undergå viss redaktionell omarbetning i förhållande till samfundets förslag.

En särskild fråga är vilken ordning som skall tillämpas för att medge undantag från det principiella förbudet mot advokatrörelse i aktiebolagsform. JK och kommerskollegium menar att den av samfundet föreslagna dispensprövningen bör ersättas av bestämmelser som direkt anger de villkor som skall vara uppfyllda för att advokatverksamhet skall få drivas i aktiebolagsform. Enligt JK bör dessa villkor tas in i samfundets stadgar. Flera remissinstanser uttrycker synpunkter i fråga om villkorens utformning.

När det gäller auktoriserade revisionsbolag i aktiebolagsform har motsvarande fråga lösts genom att vissa villkor har ställts upp för bolagets

auktorisering och verksamhet. Bestämmelserna härom finns i den av kommerskollegium utfärdade revisorskungörelsen (KFS 1973:6).

Vare sig man i fråga om advokataktiebolag väljer en individuell dispensprövning eller mera generella villkor påkallar hithörande frågor inte någon lagreglering utan endast vissa ändringar i samfundets stadgar. Behövliga ändringar av det slaget får prövas av regeringen i ett senare sammanhang.

Som samfundet och JK har anfört måste även när advokatverksamhet drivs i aktiebolagsform gälla vanliga regler om disciplinärt ansvar och principalansvar. Sådant ansvar bör alltså på vanligt sätt kunna utkrävas av den advokat som har handlagt ärendet eller, när ärendet skötts av biträdande jurist eller annan som inte är advokat, av den advokat i bolaget som närmast ansvarar för den andre.

Ett advokataktiebolag måste i sin firma kunna använda beteckning som anger att det är fråga om advokatverksamhet. Vad en remissinstans har uttalat om svårigheten att komma till rätta med obehöriga utnyttjanden av sådan firma efter återkallelse av advokatbehörighet eller av särskilt tillstånd utgör inte något för aktiebolagsförhållanden specifikt. Behovet av särskild lagstiftning mot sådana förfaranden torde vara föga framträdande. Jag anser därför inte att förslaget om ändring i RB och AL behöver kompletteras med någon lagbestämmelse av nu antytt slag.

Svea hovrätt har påpekat att ett genomförande av förslaget måste förenas med garantier mot monopolbildning. Också jag finner angeläget att monopolbildning inte kommer till stånd. Risken härför är dock liten. Det är sedan länge praxis att advokater från en och samma byrå inte åtar sig att företräda parter med motstridande intressen. Det ligger därför i sakens natur att en alltför långt driven koncentration på mindre orter nästan alltid får ofördelaktiga ekonomiska konsekvenser för de berörda advokaterna. Samfundet bör emellertid följa utvecklingen och uppmärksamma koncentrationstendenser på mindre orter.

Avslutningsvis vill jag påpeka att mitt förslag inte är avsett att medföra någon ändring i vad som nu gäller i fråga om möjligheterna att förordna juridisk person som ombud i mål eller ärende vid domstol eller annan myndighet.

De nya reglerna bör träda i kraft den 1 januari 1978.

6 Upprättade lagförslag

I enlighet med vad jag nu har anfört har inom justitiedepartementet upprättats förslag till

1. lag om ändring i rättegångsbalken
2. lag om ändring i aktiebolagslagen (1975:1385).

Förslagen bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga*¹.

¹ Bilagan har uteslutits här. Förslagen är likalydande med dem som är fogade till propositionen.

7 Hemställan

Jag hemställer att lagrådets yttrande inhämtas över lagförslagen.

8 Beslut

Regeringen beslutar i enlighet med föredragandens hemställan.

LAGRÅDET

Utdrag
PROTOKOLL
vid sammanträde
1977-05-03

Närvarande: f.d. justitierådet Brunnberg, justitierådet Hesser, regeringsrådet Reuterswärd, justitierådet Hessler

Enligt lagrådet tillhandakommet utdrag av protokoll vid regeringssammanträde den 28 april 1977 har regeringen på hemställan av statsrådet Romanus beslutat inhämta lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om ändring i rättegångsbalken,
2. lag om ändring i aktiebolagslagen (1975:1385).

Förslagen, som finns bilagda detta protokoll, har inför lagrådet föredragits av hovrättsassessorn Peter Fitger.

Förslagen föranleder följande yttrande av *lagrådet*:

Förslaget till lag om ändring i rättegångsbalken

Enligt tredje stycket i 8 kap. 4 §, vilket stycke kvarstår oförändrat sedan rättegångsbalkens tillkomst, åligger det advokat att hålla penningmedel och andra tillgångar, som tillhör hans huvudmän, skilda från vad honom tillhör. Uppenbarligen är avsett att bestämmelsen skall tillämpas analogivis när advokatverksamhet bedrivs i aktiebolag, så att penningmedel och andra tillgångar, som tillhör klienterna och mottas av bolaget, skall hållas avskilda. Detta torde gälla både i fråga om tillgångar som tillhör delägarnas huvudmän och tillgångar som av klient till äventyrs deponeras hos bolaget redan innan man kan säga att han är bestämd advokats huvudman. Det synes ej föreligga behov av att meddela uttrycklig föreskrift i ämnet. Vid rättegångsbalkens tillkomst gällde i fråga om advokatverksamhet i aktiebolag samma regler som nu föreslås och även då lämnades den nu berörda frågan utan uttrycklig reglering.

Förslaget till lag om ändring i aktiebolagslagen (1975:1385)

Förslaget lämnas utan erinran.

JUSTITIEDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1977-06-09

Närvarande: statsministern Fälldin, ordförande, och statsråden Ahlmark, Romanus, Turesson, Gustavsson, Antonsson, Mogård, Olsson, Dahlgren, Åsling, Söder, Troedsson, Mundebo, Krönmark, Ullsten, Burenstam Linder, Wikström, Johansson, Friggebo

Föredragande: statsrådet Romanus

Proposition om ändring i rättegångsbalken m.m.

Föredraganden anmäler lagrådets yttrande¹ över förslag till

1. lag om ändring i rättegångsbalken,
2. lag om ändring i aktiebolagslagen (1975:1385).

Föredraganden redogör för lagrådets yttrande och hemställer att regeringen föreslår riksdagen att antaga förslagen.

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att antaga de förslag som föredraganden har lagt fram.

¹ Beslut om lagrådsremiss fattat vid regeringssammanträde den 28 april 1977.

